

Házat és hazát Ferdinandy György:
Meglátogatjuk a múltat,
 Magyar Napló Kiadó, 2017.

Hogy volt? – kérdeznénk. – Hogy volt ötvenhat, a fagyott lovak a Mikszáth téren, hogy a forradalom, a menekülés? Hogyan fektették két vállra a vadnyugatot, hogyan lehet házat és hazát teremteni? Hogy volt a francia asszonnyal és a trópusi lánnyal? Hogy lehet visszatérni negyven év után Puerto Ricóból?

Mindez – hogy is volt?

„Hát csak így” – válaszol Ferdinandy György.

A nyolcvankét éves író leül közénk, és újra mesél. Nekünk? Talán. Talán a trópusi kis sziget gyermekeinek, akik, ha megkérdezzük, miről szólnak Ferdinandy történetei, azt felelik: „Rólunk.”

Mesél – vagy azért, mert az író feladata kimondani a kimondhatatlant (vagy legalábbis törekedni rá). Vagy talán csak azért, mert egy bizonyos élettapasztalat birtokában – ahogy a szerző fogalmaz – gyakran „ismételgetjük – mintha önmagunknak – a régi dolgokat”.

Ferdinandy nagyszámú prózai munkáiban már sokszor körüljárta élete mérföldköveit. Elmesélte saját ötvenhatját, a disszidáló diákok történetét a *Fekete karácsonyban*. Megismertük háromszoros feleségét *A francia asszonyban*, és trópusi szerelmét a *Kagylócskában*, hogy csak néhányat említek korábbi kötetei közül.

A *Meglátogatjuk a múltat* valósággal „körbefolyja” e mérföldköveket, mint hétköznapiak a történelmet. Az elbeszélő keresi a kimaradt jeleneteket, amelyek eredendően a hangzatos események árnyékában bújnak meg, mégis – megírásra érdemesek. Ferdinandy emlékezik, ennek dinamikája adja a novellák szerkezetét. Bár a kötet íve lineárisan halad, ezt az irányt egyre-másra megtöri a jelen, vagy a mesélő kalandozik el, míg magára nem szól: „De mindez nem ide tartozik: keverem az idősíkokat.”

Balladába illő jelenetekként olvassuk a karácsonyi elsötétítést, a bombaropogásban hazaszaladó gyerekeket, a nagyszülők makacsul újra és újra feltárcsázott számát, a huszonöt-hetvennégy-huszonötöt, mikor a lerombolt ház falán himbálózó kagylót már régen nem vette fel senki, vagy az apró szemű cseresznyefák alatti bombatölcsért, a professzor úr és a méltóságos asszony közös sírhelyét. Mindez azonban valóság volt az elbeszélő számára. A kötetben a valamikori jelen pillanatai legendává formálódnak az újrameselés, a konok megörökíteni vágyás aktusán keresztül.

Egészen különös ez a viszony a *Hurrikán* című fejezetben. Ebben a – Ferdinandy ábrázolásmódjának korábbi tényszerűségétől egészen elütő – metaforikus részben három idősík is egybemosódik. Az olvasó hitelesnek, életszerűnek találja a trópusi vihar leírását, de annak minden pillanatában az ötvenhatos forradalom sodrában érzi magát. „Amíg szól a rádió, még él a remény. *Csapataink harcban állnak...*” „Most szélcsend van. Hátha mégsem! *Zavarórepülés?*” Ám az elbeszélő nem áll meg ott, ahol a történelemkönyvek befejezik a szabadságharc tárgyalását. Miután a szigetlakók felocsúdtak a halálfélelemből, Ferdinandy felteszi a kérdést: „Élünk, de ki tudja, hogyan kell újratekenni az életet?” Nem tudunk szabadulni az érzéstől, hogy történetmondónkat máig szellemként kísértik a történetek, az elhagyottak; hogy bármilyen messze sodorta száműzetése, sosem tudott elszakadni a kis nemzetétől, amely eltiporva is győzni tudott egy világhatalmon.

A történet tere egyszerre rettentő tág, és nagyon szűk. Végigjárjuk Ferdinandyval a világot, Belgiumban, Ausztriában, Elzász-Lotaringiában, Franciaországban, Amerikában, Puerto Ricóban kalandozunk a házat és hazát kereső, valahová mindig visszavágyó elbeszélővel, azonban egy pillanatra sem lépünk ki a tudatából, inkább egyre mélyebbre és mélyebbre „fészkeljük” magunkat benne, ahogy a szerző is egyre mélyebb rétegekhez jut el a történetmondásban, az írásban és önmagában. Mindez pedig csak egyetlen nyelven lehetséges: a minden körülmények között megőrzött anyanyelven.

Ferdinandytól távol áll, hogy bármit is teljes egyértelműséggel minősítsen. A sokat látott, még többet tapasztalt író magabiztosan hagyja rá olvasójára az ítékezés feladatát. Közvetlenül alig ír érzéseiről, retrospektív módon narrálja valamikori önmagát. Az elbeszélői jelenben pedig sokkal inkább kérdez, mint kimond. Megdöbbenően személyessé teszi a könyvet, ahogy az író beenged mindennapjainak kételyeibe: látnunk engedi, hogyan botorkál a világlátott, jég hátán is megélő, a semmiből többször is otthont teremteni képes „örök idegen” – egy belakhatatlan, a régi ház falai közé épülő, ismeretlen, új világban.

A könyv befejeztével ugyanazzal nyugtatjuk magunkat, amivel Ferdinandy tette éveken át: „Íróembernek a nyelv az otthona.”

Szabó Eszter

